

Ei taikatemppuja vaan tukea –

Kokemusasiantuntijoiden suositukset lastensuojelun
jälkihuollon kehittämiseksi

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

Ei taikatemppuja vaan tukea – Kokemusasiantuntijoiden suositukset lastensuojelun jälkihuollon kehittämiseksi

Johannes Jahnukainen ja Anna Tiili

© Lastensuojelun Keskusliitto
ja kirjoittajat
Kannen kuva: Unsplash, Priscilla du Preez
Kuvitus Et taitto: Oona Niskanen

ISBN: 978-952-7002-51-3
ISSN: 2489-4885
Lastensuojelun Keskusliiton
verkkojulkaisu 1/2022

Helsinki, 2022

Esipuhe

Lastensuojelun Keskusliitto kutsui joulukuussa 2021 joukon lastensuojelun jälkihuollon kokemusasiantuntijoita pohtimaan jälkihuollon ongelmakohtia ja kehittämistarpeita. Kokemusasiantuntijoille haluttiin tarjota mahdollisuus kertoa, mikä lastensuojelun jälkihuollossa on merkityksellistä, mikä jälkihuollossa tällä hetkellä toimii ja mitä pitäisi parantaa.

Keskusliitto on jo pitkään pitänyt tärkeänä kokemusasiantuntijoiden äänen vahvistamista lastensuojelun kehittämistyössä. Heidän näkökulmansa avaavat konkreettisella tavalla lastensuojelun todellisuutta ja sen kipukohtia. Juuri siksi ne ovat niin tärkeitä ja ne on huomioitava palveluiden suunnittelussa.

Kokemusasiantuntijoiden suosituksen laatiminen kytkeytyy osaksi Keskusliiton jälkihuollon politiikkasuositusta. Keskusliitto on laatinut politiikkasuosituksia useista teemoista, ja nyt politiikkasuosituksen rinnalle haluttiin ensimmäistä kertaa nostaa myös kokemusasiantuntijoiden oma ääni.

Kokemusasiantuntijoiden näkökulmia lastensuojelun jälkihuollon kehittämistarpeista tuotettiin työskentelemällä pienryhmissä sekä kokemusasiantuntijoiden ja Lastensuojelun Keskusliiton asiantuntijoiden kesken yhteisellä pohdinnalla. Kokemusasiantuntijat lähtivät avoimin mielin miettimään aihetta ja pitivät sitä tärkeänä. Heillä on omakohtaista kokemusta lastensuojelusta: he olivat työskentelyn aikana joko lastensuojelun jälkihuollon asiakkaita tai heidän asiakkuutensa oli päättynyt hiljattain.

Suosituskokonaisuus on laadittu kokemusasiantuntijoiden

näkemyksen pohjalta. Keskusliiton asiantuntijat Johannes Jahnukainen ja Anna Tiili kokosivat suositukset julkaisuksi, ja suositusten tuottamiseen osallistuneet kokemusasiantuntijat kommentoivat tekstiä julkaisuprosessin eri vaiheissa.

Haluamme kiittää lämpimästi tämän julkaisun mahdollistaneita kokemusasiantuntijoita ja kehittäjäryhmiä: Osallisuuden aika Ry, SOS-Kehittäjänuoret, Meliora ja Riot! Kiitämme innostavasta työpajaillasta, hyvistä keskusteluista sekä näkökulmien avartamisesta. Teidän ansioistanne olemme jälleen hieman viisaampia! Olemme kovin kiitollisia siitä, että voimme julkaisun avulla viedä yhdessä eteenpäin jälkihuollon kehittämiseen liittyviä suosituksia.

Johannes Jahnukainen ja Anna Tiili

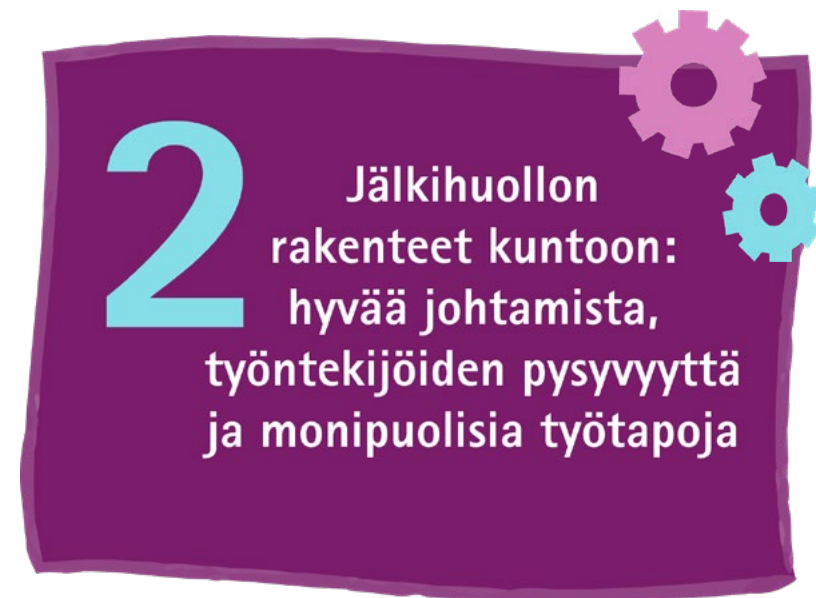

Kokemusasiantuntijoiden suositukset lastensuojelun jälkihuollon kehittämiseksi

1 Verkosto ja läheiset
keskiöön jälkihuollon
tuessa

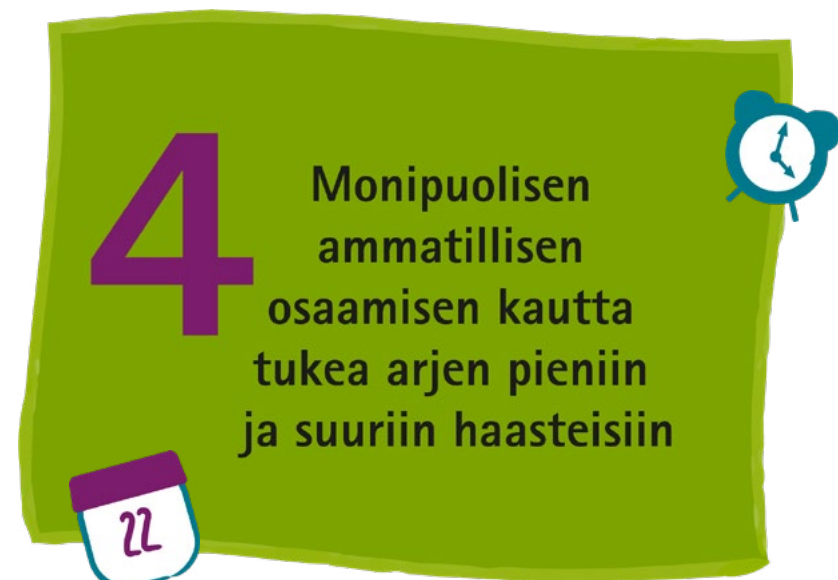
LÄHEISET

2 Jälkihuollon
rakenteet kuntoon:
hyvää johtamista,
työntekijöiden pysyvyyttä
ja monipuolisia työtapoja

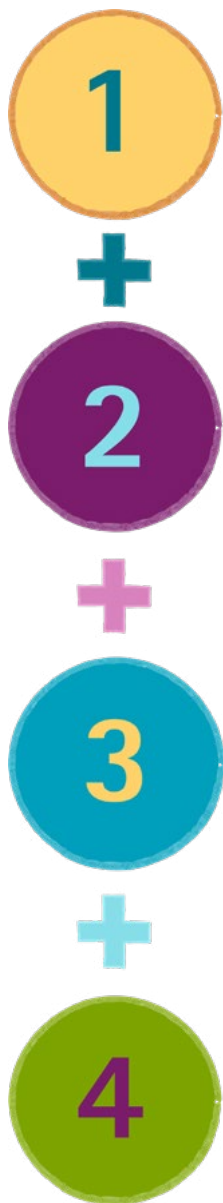
3 Yhdenvertaista,
mutta yksilöllistä
jälkihuoltoa

4 Monipuolisen
ammatillisen
osaamisen kautta
tukea arjen pieniin
ja suuriin haasteisiin

Sisällys

	Esipuhe	2
	Huoneentaulu	4
	Johdanto	6
1	Verkosto ja läheiset keskiöön jälkihuollon tuessa	7
2	Jälkihuollon rakenteet on laitettava kuntoon	11
3	Yhdenvertaista mutta yksilöllistä jälkihuoltoa	15
4	Monipuolisen ammatillisen osaamisen kautta tukea arjen pieniin ja suuriin haasteisiin	18
	Loppusanat	21
	Lähteet	22

Johdanto

Lastensuojelun jälkihuolto on tärkeä vaihe lastensuojelun kokonaisuudessa, koska se toimii sijaishuollon jälkeisenä tukimuotona. Enemmistö lastensuojelun jälkihuollon asiakkaista on nuoria aikuisia, joten jälkihuollolla pyritään tukemaan itsenäistymistä ja siirtymää kohti aikuisuutta. Oikeus lastensuojelun jälkihuoltoon syntyy vähintään puoli vuotta kestäneen sijoituksen kautta ja päättyy asiakkaan täyttäessä 25 vuotta.¹

Käytämme lastensuojelun jälkihuollon itsenäistymisvaiheessa olevista asiakkaista tässä julkaisussa termiä nuori, vaikka samassa yhteydessä voitaisiin puhua myös täysi-ikäisistä nuorista aikuisista. Nuorisolaissa nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta henkilöä².

Suosituksen sisällön on tuottanut ryhmä nuoria, joita yhdistää kokemus asiakkuudesta lastensuojelun jälkihuollossa. Lastensuojelun kentällä kokemusasiantuntijat kehittävät lastensuojelua omien kokemustensa pohjalta ja toimivat usein erillisissä kehittäjäryhmissä. He tuovat kehittämistyöhön toiveita, odotuksia ja ajatuksia omien kokemustensa pohjalta. Kokemusasiantuntijana voi toimia myös ilman, että henkilöllisyys tulee julkiseksi.³ Tässä julkaisussa kokemusasiantuntijoiden henkilöllisyyttä ei julkisteta.

Kokemusasiantuntijoiden suositukset pitävät sisällään neljä pääteemaa. Ne rakentuvat verkostoista ja läheisistä, organisaatioiden rakenteista, yksilöllisestä huomioimisesta

sekä arkisissa asioissa tukemisesta nousevien ilmiöiden ympärille. Suositukset painottavat lastensuojelun jälkihuollon pysyvyyttä ja tasalaatuisuutta. Parannuksia toivotaan erityisesti nuorten monipuoliseen tukemiseen ja rakenteiden joustavuuteen.

1

Verkosto ja
läheiset keskiöön
jälkihuollon tuessa

Jokainen ihminen kaipaa muita ihmisiä lähelleen. Kuten ke-
nen tahansa, myös jälkihuoltoon oikeutetun nuoren kohdalla
on tärkeää kiinnittää huomiota läheisten ihmissuhteiden ja
kannattelevien verkostojen vahvistamiseen.

*"Ihminen on sosiaalinen eläin. Jokaisella on iästä riippu-
matta oltava muita ihmisiä lähellä."*

Läheisiin ihmissuhteisiin tulisi kiinnittää huomiota jo si-
jaishuollon aikana, jotta ihmissuhteet kantavat aikuisuuteen.
Jälkihuoltovaiheessa esimerkiksi yhteydenpito muualla asu-
viin sisaruksiin on helpompaa, jos nuori on jo sijaishuollon
aikana saanut tukea suhteen ylläpitoon. Näin turvataan ih-
missuhteiden jatkuvuus.

*"Mahdollistetaan jo sijaishuollon aikana sisarusten näke-
minen eri sijaisperheissä."*

Jälkihuoltoon oikeutetulla nuorella on saattanut olla elä-
mänsä aikana hyvin rikkonaisia ihmissuhteita, mikä aiheuttaa
epäluottamusta uusia suhteita rakennettaessa. Lastensuoje-
lun asiakkaan itsenäistyminen poikkeaa hänen ikätoverei-
densa tilanteesta: hän ei välttämättä saa niin vahvaa tukea
vanhemmiltaan ja sukulaisiltaan aikuistumisen kynnyksellä.
Itsenäistymiseen liittyvät muutokset yhdistettyinä ihmissuh-
teiden katkoksiin – kuten työntekijöiden vaihdoksiin – ovat
merkittäviä asioita jälkihuollossa olevalle nuorelle.

*"Moni asia muuttuu sijaishuollon päättyessä. Mahdolliset
ihmissuhteiden katkokset korostuu."*

Ihmissuhteiden merkitys korostuu erityisesti itsenäistyt-
täessä lastensuojelulaitoksesta. Jälkihuollon aikana on raken-
nettava nuoren kanssa aktiivisesti yhteyksiä nuoren omiin
verkostoihin ja tuettava paremmin sitä, että nuoret pääsevät
luomaan ja ylläpitämään suhteitaan heille läheisiin ihmisiin.
Esimerkiksi matkakustannuksissa auttaminen voi mahdollis-
taa merkittävästi yhteydenpitoa.

Jälkihuollon aikana on kiinnitettävä huomiota myös siihen,
missä määrin nuorelle annetaan mahdollisuuksia muodos-
taa itse verkostojaan ja määrittää, keitä ovat hänelle lähei-
set ihmiset. Läheinen henkilö voi olla myös joku muu kuin
biologinen sukulainen. Lemmikkieläinkin voi olla nuorelle
se, jolle on helppo jakaa asioitaan.

*"Kysytään nuorelta itseltä keitä läheiset ovat: se voi olla
myös joku muu kuin biologinen sukulainen."*

Lastensuojelussa olleella nuorella ei välttämättä ole ollut
ympärillään muita kuin lastensuojelun aikuisia. Usein nämä
tutut aikuiset jäävät pois nuoren elämästä siinä vaihees-
sa, kun sijaishuolto päättyy. Se saattaa johtaa siihen, ettei
nuorella ole välttämättä itsenäistyessään läheisiä ja tuttuja
a aikuisia. Jälkihuollon nuorten yksinäisyyteen onkin kiinni-
tettävä erityistä huomiota.

Jälkihuollossa käytettävillä työskentelytavoilla voidaan
luoda verkostoja ja uusia ihmissuhteita. Esimerkiksi jälkihuol-
lon toimesta organisoidut yhteisölliset tapahtumat ja niiden
yhteydessä tapahtuva yhteinen ruokailu saattavat muodostua
nuorelle hyvin keskeisiksi vertaisten kohtaamisen paikoiksi

Nuoren ja lastensuojelun jälkihuollon työntekijän suhde on

merkityksellinen. On tärkeää pohtia, voiko nuori itse vaikuttaa oman työntekijänsä valintaan. Voidaanko ammattilainen nähdä nuorelle läheisenä ihmisenä? Ajatusta ammattilaisesta nuoren läheisenä haastaa se, ettei nuorella ole mahdollisuutta tavata omaa työntekijäänsä riittävän usein. Häntä saatetaan tavata joissain tapauksissa vain kerran vuodessa. Lastensuojelun jälkihuollon työntekijän työnkuvan tulisikin mahdollistaa se, että työntekijä voi olla tarvittaessa nuorelle läheinen henkilö. Jälkihuollon ammattilaiset muodostuvat monille nuorille jopa tärkeimmäksi verkostoksi, minkä vuoksi resursseja nuorten tapaamisiin on lisättävä.

”Kun on pitkä suhde työntekijään, on helppo hoitaa asioita yhdessä. Kun työntekijä vaihtuu, joutuu kertomaan kaikki alusta loppuun uudelle ihmiselle. Voi olla aika vaikeaa lähteä puhumaan, miten asiat ovat olleet. Työntekijän pitäisi muistaa, että paperilla olevat asiat ovat eri asia, kuin keskustelu.”

SUOSITUS 1

2

Jälkihuollon
rakenteet on
laitettava kuntoon

Jälkihuollon työntekijät vaihtuvat usein, ja nuorten saamasta tuesta puuttuu pysyvyys.

Vaihtuvuus selittyy joissain tapauksissa palveluiden järjestämiseen liittyvillä käytännöillä. Monella lastensuojelun jälkihuollon asiakkaana olleella nuorella on hyviä kokemuksia siitä, että hän on saanut poikkeustapauksessa jatkaa työskentelyä tutun työntekijän kanssa jälkihuollon alkaessa. Tällaisen järjestelyn ei tulisi olla poikkeus, vaan se tulisi vakiinnuttaa osaksi normaalia käytäntöä.

Palvelujärjestelmämme rakenteissa on tällä hetkellä liikaa sellaisia palveluiden nivelvaiheisiin liittyviä tilanteita, jotka edellyttävät työntekijävaihdoksia. Se kasvattaa entisestään jälkihuollon työntekijöiden suurta vaihtuvuutta. Jälkihuollon rakenteissa tulisi lähtökohtaisesti olla mahdollisuus jatkaa työskentelyä esimerkiksi sijaishuollosta tutun työntekijän kanssa.

"Kaikilla on aina hyvät kokemukset siitä, jos on tehty poikkeus esim. työntekijän jatkosta nuoren kanssa. Tästä pitäisi tehdä osa rakennetta eikä aina poikkeus. Nyt se vaihtuvuus on siellä rakenteissa."

Sijaishuollon ja jälkihuollon välille pitäisi pystyä luomaan jatkuvuutta silloin, kun työntekijä vaihtuu. Jälkihuollon työntekijään pitäisi voida luoda suhde ennen kuin sijaishuolto päättyy.

Lastensuojelun jälkihuollon tuen piirissä on monia nuoria, jotka odottavat tietoa uudesta työntekijästä. Nuori ei saa riittävästi tietoa oman työntekijänsä vaihtumisesta ja ajankohtaisesta tilanteesta omaan työntekijäänsä ja jälkihuollon

prosessiinsa liittyen. Työntekijöiden olisi oltava tiiviisti yhteydessä nuoriin ja kerrottava mahdollisista muutoksista.

Työntekijävaihdosten taustalla on erilaisia syitä, jotka voivat usein liittyä myös työn kuormitukseen ja työntekijöiden hyvinvointiin. Jotta työntekijävaihdoksia saataisiin vähennettyä, on jälkihuollon työntekijöiden työhyvinvoinnista ja -viihtyvyydestä huolehdittava riittävällä koulutuksella, asianmukaisilla työtiloilla ja -välineillä, työnohjauksella, palkkauksella ja kohtuullisilla asiakasmäärillä.

"Jos parannettaisiin työntekijöiden työoloja, vaihtuvuus voisi vähentyä."

Osaltaan henkilöstön vaihtuvuuteen vaikuttaa jälkihuoltoa tuottavien organisaatioiden johtamistapa. Hyvään johtamiseen kuuluu työntekijöiden työhyvinvoinnista huolehtiminen, työn tehokas organisointi ja riittävä perehdytys. Myös esimiestason henkilöstövaihdokset heijastuvat työntekijöihin ja edelleen asiakkaisiin. Pahimmassa tapauksessa huono johtaminen aikaansaa henkilöstökatoa, joka heikentää merkittävästi jälkihuollon laatua.

"Työhyvinvointi ei voi olla hyvää ilman hyvää johtamista."

Johtavassa asemassa olevan työntekijän tulee tavata jälkihuollon asiakasta, mikäli hän osallistuu nuoren elämää koskevaan päätöksentekoon tai nuoren jälkihuollon työntekijät vaihtuvat. Asiakkaana olevia nuoria tulee ottaa enemmän mukaan myös jälkihuoltoon koskevaan päätöksentekoon ja kehittämiseen.

Hyvä jälkihuolto rakentuu työntekijöiden pysyvyyden ja sitä tukevan laadukkaan johtamisen lisäksi yhteisöllisyydestä, pienistä nuoren arkea helpottavista asioista ja läheisverkostojen huomioimisesta. Jälkihuoltotyön tulee olla nuoren yksilölliset tarpeet huomioivaa, luovaa ja monipuolistä. Työntekijän ja nuoren kohtaamisista tulisi purkaa sekä valta-asetelman että kontrollin tunne ja laatia työskentelyyn sisältyvät asiakaskirjaukset nuorelle sopivalla tavalla yhdessä.

SUOSITUS 2

3

Yhdenvertaista
mutta yksilöllistä
jälkihuoltoa

Kunnissa on erilaisia käytäntöjä itsenäistymisvarojen kertymiseen ja myöntämiseen liittyen. Joskus voi olla jopa niin, ettei nuorelle ole kertynyt lainkaan itsenäistymisvaroja sijaishuollon aikana, vaikka hänellä olisi ollut siihen oikeus. Tämä asettaa jälkihuollon nuoret eriarvoiseen asemaan. Itsenäistymisvarojen kertymiseen ja myöntämiseen tarvitaankin yhtenäisiä käytäntöjä ja linjauksia koko maahan. Huomiota tulisi kiinnittää myös nuorten tietoisuuden lisäämiseen.

"Se on iso ongelma, että itsenäistymisvarat kerääntyy ja annetaan tosi eri tavoin. Nuoret ei välttämättä ole edes tietoisia itsenäistymisvaroista ja oikeuksistaan."

Yhdenvertaisuuden takaamisen lisäksi tarvitaan yksilöllistä harkintaa. Nuoren kannalta olisi tärkeää, että jälkihuollon tuessa – kuten itsenäistymisvarojen myöntämisessä – voidaan huomioida yksilöllisiä tarpeita ja erilaisia poikkeustilanteita.

"Joskus voi esimerkiksi olla niin, että tuet tulee myöhemmin kuin laskujen eräpäivä on. Voisiko siis itsenäistymisvaroja myöntää joustavasti nuoren tarpeeseen?"

Myös muut kuin itsenäistymisvaroihin liittyvät jälkihuollon käytännöt voivat vaihdella alueittain. Pohjois-Suomessa pitkät välimatkat luovat haasteita työntekijöiden tapaamisille riittävän usein. Eroa saattaa olla myös siinä, tuottaako järjestämisvastuussa oleva taho palvelun itse vai ostetaanko se palveluntuottajalta. Jälkihuollossa olevan nuoren tulisi saada tasalaatua palvelua riippumatta siitä, missä hän asuu tai mikä taho palvelun tuottaa.

"Jälkihuolto on tosi epätasalaatua eri paikkakunnilla."

"Palveluntuottajalla voi olla laadukkaampaa ja yksilöllisempää jälkihuollon tukea kuin kunnalla."

Lastensuojelun asiakkaana oleva nuori voi olla eriarvoisessa asemassa sen suhteen, kuinka hyvin ja missä vaiheessa hänelle annetaan tietoa jälkihuollon tuen sisällöistä. Jokaiselle nuorelle pitäisi antaa tietoa tasapuolisesti oikeudesta jälkihuoltoon ja siitä, mitä jälkihuolto voi sisältää ja miten sitä voi omassa tilanteessaan hyödyntää. Näin voitaisiin ehkäistä tehokkaammin esimerkiksi nuorten aikuisten asunnottomuutta ja muita sosiaalisia ongelmia.

"Kaikille nuorille pitäisi antaa ajantasaista ja oikeaa tietoa jälkihuollosta hyvissä ajoin ennen itsenäistymisvaihetta."

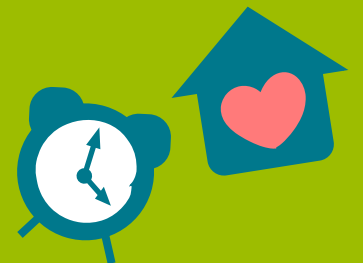
Nuoren tietoisuuden lisääminen jälkihuollosta voisi vähentää jälkihuollon kielteistä leimaa. Nuorella saattaa olla vääränlaista tietoa ja pelkoja siitä, että sosiaalityöntekijä tulee kontrolloimaan elämää, jos hän ottaa vastaan jälkihuollon tukea. Nuoren on hyvä olla tietoinen siitä, että jälkihuolto on vapaaehtoista ja sen voi lopettaa silloin, kun itse haluaa.

SUOSITUS 3

4

Monipuolisen
ammattillisen
osaamisen kautta
tukea arjen pieniin
ja suuriin haasteisiin

Jälkihuollon asiakkaana oleva nuori tarvitsee arjessaan apua ja tukea hyvin monenlaisiin asioihin. Oman talouden hallinta, erilaisten etuuksien hakeminen, asuminen ja työhön tai opiskeluun hakeutuminen vaatii nuorelta osaamista ja voimavaroja. Läheisen ja luotettavan aikuisen apu erilaisten asioiden opettelussa on tärkeää.

Monelle nuorelle arjen pienemmät perusasiat saattavat olla haastavia. On tärkeää, että hän saa apua ja tukea esimerkiksi kaupassa käymiseen ja ruoanlaittoon, jotta arjen peruselementit saadaan kuntoon. Jokaista jälkihuollon asiakasta tulisiikin tukea hänen omien tarpeidensa mukaan yksilöllisesti. Nuorten tilanteet vaihtelevat, ja joskus avun tarve saattaa olla akuutti. Siksi on tärkeää, että nuoren saatavilla on apua tarjoavia aikuisia ympäri vuorokauden.

"Perusasioiden tekeminen voi olla tosi haastavaa joillekin nuorille."

Omaan asuntoon muuttaminen on itsenäistymisvaiheen keskeisimpiä merkittäviä muutoksia nuoren elämässä. Itsenäiseen asumiseen liittyy paljon asioita, joihin nuori tarvitsee ohjausta. Nuoren tietoisuutta erilaisista etuuksista on lisättävä ja hänen kanssaan on harjoiteltava miten ja mistä etuuksia haetaan. Erilaisista asumisvaihtoehtoista on kerrottava riittävän ajoissa ennen itsenäistymistä, ja asuminen on turvattava tasavertaisesti valtakunnallisella tasolla.

"Nuorta pitäisi auttaa esimerkiksi sopivan asumismuodon löytymisessä ja asunnon hakemisessa, vuokrasopimuksen tekemisessä ja kerrottava nuorelle asumiseen liittyvistä

vastuista ja velvollisuuksista."

Lastensuojelun jälkihuollon asiakkaana oleva nuori tarvitsee paljon tukea myös opinnoissaan ja niihin hakeutumisessa. On tärkeää, että häntä kannustetaan ja tuetaan opiskeluun ja työelämään liittyvissä asioissa. Moni nuori tarvitsee tiivistä tukea opinnoissaan, ja jälkihuollon työntekijän on järjestettävä sitä.

Sosiaaliohjaajan tuki arjessa sisältää paljon asioita, joista nuori hyötyy. Yhä useammin jälkihuollon asiakas tarvitsee kuitenkin erityisosaamista vaativaa tukea esimerkiksi mielenterveyden haasteisiin. Jälkihuoltoon olisikin sisällytettävä vahvemmin myös psykiatrisen tahon osaamista ja vahvaa moniammatillisuutta. Jälkihuollon nuoren pääsyä mielenterveyspalveluiden piiriin tulisi sujuvoittaa.

"Nuorten mielenterveysongelmat on tosi haastavalla tasolla. Pitäisi turvata se, että jälkihuollon asiakkaat pääsisi helposti mielenterveyspalveluiden piiriin."

Nuoren kanssa työskentelevien aikuisten tietoisuutta asiakkaan tarpeista ja erityispiirteistä on lisättävä. On erityisen tärkeää hyödyntää lastensuojelun kokemusasiantuntijoita ammattilaisten koulutuksessa ja jälkihuollon asiakkaina olevien nuorten kanssa tehtävässä työssä. Nuorelle tulee myös järjestää mahdollisuuksia vertaistensa kohtaamiseen.

SUOSITUS 4

Loppusanat

Jälkihuollossa on luotava mahdollisuudet ja rakenteet sille, että lastensuojelun jälkihuollon asiakkaalla on tukenaan ammattitaitoisia työntekijöitä, laadukkaat palvelut ja hyvinvointia tukevat verkostot merkityksellisessä elämänvaiheessaan.

"Jälkihuolto ei vaadi taikatemppuja, vaan konkreettisia muutoksia resursseihin ja rakenteisiin asiakkaiden ääntä kuullen."

Lähteet

1. Lastensuojelun käsikirja, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL), viitattu 27.12.2021 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>
2. Nuorisolaki (1285/2016) 1. luku 3 §.
3. Lastensuojelun käsikirja, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), viitattu 27.12.2021 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/toimijat/kokemusasiantuntijat-lastensuojelussa>

